

CEZMİ

Namık Kemal

Öykü Roman Osmanlı Devletinin Kanuni Sultan Süleyman ve Yavuz Selim'den sonra yaşadığı altın devrinden sonra Sokullu Mehmet Paşa dönemine denk gelen 16. yy Osmanlı-İran savaşlarının anlatıldığı bir tarihi dönemi kapsar. Bir cirit oyununda kendini kanıtlama şansı yakalayan Cezmi, yanıp tutuştuğu vatan ve din aşkı ile vatan borcunu ödemek ister. Her ne kadar başta istenmese de zar zor katıldığı savaşta Derviş Paşa ile birlikte giriştiği savaşlarda korkusuzluğu ve yiğitliği ile nam salar. Derviş Paşanın vurulması üzerine Cezmi dizginleri ele alır, düşmana yürür, haber salar, destek olarak Özdemiroğlu Osman Paşa kuvvetleri gelir. Azimle geri çekilmeyen birlik bir şekilde İran'ı geri püskürtmeyi başarır. Cezmi başarıları nedeni ile paşalar tarafından ödüllendirilir. Fakat Türk-İran savaşında bir şekilde tuzağa düşen Kırım Han'ı Adil Giray ve kardeşi devletin asıl konusu olur. Lakin Adil Giray'ın İran'da esir tutulması hayatının aşkı Perihan'a rastlamasına vesile olur. Bu arada kendisini savaş alanında getirdikleri günden beri şehvetle seven şah karısı Şehriyar'ın hain planları yüzünden sürekli gelgitler ve kıskançlıklar yaşanır. Birbirini ölecek kadar çok seven iki âşık sürekli mektuplaşarak birbiri ile haberleşir. Şehriyar'ın kötü niyeti kesinleşince Adil Giray ona kendisinden ve Perihan'dan uzak durmasını söyler. Bu olay karşısında gözü dönen Şehriyar adamı tehdit etmekle kalmaz aynı zamanda da ikisini de öldürtmek için sarayda bulunan kendi adamları ve vezir Mirza Süleyman ile hain planlar yapar. Lakin kendisine evvelinden kin besleyen vezir planları onun istediği gibi uygulamadığı için Şehriyar muhafızlar tarafından linç edilerek öldürülür. Galeyana gelmiş adamlar hırslarını alamaz ahlaksızlık ettiklerine inandıkları ve Şiiliğe karşı geldiği inancı ile Perihan ve aşığı Adil Giray'ı da öldürürler. Onları kurtarmak amacı ile İran'a gelmiş olan Cezmi ise yaralı bir şekilde dostu Abbas tarafından kurtarılır. Şehit olmadığına ve vazifeyi tam yerine getiremediğine üzülen Cezmi, ülkeden derviş kılığında uzaklaşır.

Tema

İslam Birliği Tarihi detayları ile ön plana çıkan "Cezmi" romanının teması Sünni-Şii mezhepleri üzerine yaşanan savaşlarda kişilerin gösterdiği cesaret, kahramanlık ve vatanseverlik duyguları üzerine kuruludur. Aşk gibi dünyevi duygu nedeni ile başarısızlıkla sonuçlanan plan kadınlar yüzünden yapılan duygusal hatalara dikkat çeker.

Kişiler

Adil Giray Çok genç ve yakışıklı olmasının yanında duygusal bir karaktere sahip olması ile dikkat çeken Adil Giray, emrindeki askerleri ile Osman Paşa'nın girdiği savaştan başarılı çıkmasını sağlar. Mehmet Giray'ın kardeşi olan Adil Giray, bu savaş döneminde Cezmi ile tanışır ve ikisi de sıkı dost olurlar. Kırım Tatarları ordusunun başkomutanı olan Âdil Giray İran muharebesinde ne kadar çaba gösterdi ise esir düşmekten kurtulamaz. Adil Giray kardeşi Gazi Giray ile İran ordusu tarafından tutsak edildiğinde kendisi kalbi duygularına yenik düşerek onu teftiş etmesi için görevlendirilen Şah'ın kız kardeşi Perihan'a âşık olur ve hayatı, öncelikleri değişmeye başlar. Bu dönemde yine kendisine delice âşık olan şah karısı Şehriyar'ı her ne kadar görmezden gelmeye çalışsa da bunu başaramaz. Dürüstlüğü ile hem kazanan hem de kaybeden Adil Giray, kalbi temiz, dinine bağlı, kültürlü ve vazifelerine düşkün bir karakterdir. Tutsak bulunduğu sarayda şahın kız kardeşi ile arasında çıkan mahrem dedikodular nedeni ile Rüstem Han'ın muhafızları tarafından Perihan ile birlikte öldürülür.

Cezmi İstanbul'da bir sipahinin oğlu olarak doğan Cezmi, iki yaşında annesini kaybetmesi ile anne sevgisini babasından temin etmeye başlar. Babasından aldığı anne sevgisinden farklı bir sevgi, güven ile büyüyen karakter bu sayede hayata karşı cesur olmayı ve azimli olmayı keşfeder. Kendisini bir asker ocağında gibi eğiten babası ve amcası sayesinde yetenekli bir şekilde büyüyen Cezmi, yirmili yaşlarında babasını da kaybettikten sonra savaşlarda kendini gösterip bir şekilde saraya girebileceğine inanır. Kendini Paşalara gösterdikten sonra yeteneği keşfedilen güvenilir ve gözü kara Cezmi, Adil Giray'ın savaştan sonra tutsak edildiği İran'dan kurtarılmasında rol oynar. Yaşadığı hiçbir şeyde önceliği kendi değil devletin akıbeti olur, bu konuda oldukça vatansever biri olduğu açıktır.

Perihan Safevi hanedanı Şah Tahmasp'ın kızı olan Perihan, Şehriyar'ın kocası şah Muhammed Hüdabende'nin de genç ve güzel kız kardeşidir. Gerekliğinde bir erkek kadar cesur ve kahraman olması öğretilen Perihan, erkek gibi kılıç kullanan, zeki bir kızdır. Bir esir olarak saraylarına getirilen Adil Giray ile müzarekere etmesi için görevlendirilen Şehriyar'ı takip etmesi istenen Perihan, Giray'a

âşık olur. İki duygusal karakter birbirlerine karşı tüm samimiyetleri ve dürüstlükleri ile bağlanırlar. Güvenilir özellikleri ile dikkat çeken Perihan, tüm iyi niyeti ile Adil'i esaretten kurtarmak için planlar yapar. Her ne kadar Şehriyar'ın kendilerine hain planlar kurduğunu önden kestirse de ne kendi ölümüne ne de sevgilisinin ölümüne mani olamaz.

Şehriyar Tahmasp'ın gelini, İran şahı Mehmet Hüdabende'nin karısı olan Begüm Şehriyar, yaşlı fakat yaşından daha güzel görüldüğü için şahı etkilemeyi başarmış olan kurnaz bir kadındır. Hüdabende ve Hamza Mirza adında iki oğlu olan kadın planları uğruna oğullarını da kullanmayı ihmal etmez. Ülkenin yönetimine kocasından fazla söz sahibi olan Şehriyar, kocasını dahi yönetir konumdadır. Bencil, kıskanç, kindar ve ahlaksız bir kadın olan kadın kötü bir kişiliğin temsilcisidir. Esir aldıkları Adil Giray'ı konuşturmakla görevli olan Şehriyar, görür görmez âşık olduğu Kırım Hanı Giray'a beslediği derin şehvet duygusu ile onu çok seven kocasını aldatma planları yapar. Giray'ın Perihan ile olan gönül meselesini öğrenince çılgına dönen Şehriyar, vezir Mirza Süleyman ile işbirlikçi olur, ona ve muhafızlarına ikisini de öldürtmek istediğini belirtir. Tüm hain planlarına ve kötü düşüncelerine rağmen öldürülmekten kurtulamaz.

Derviş Paşa Sokullu kanından olan Diyarbakır Beylerbeyi Derviş Paşa, çok iyi kalpli, eğitici, cesur, fedakar ve askerlik konusunda nam salmış bir paşadır. Girdiği muharebelerde ön saflarda düşmana korku veren asabi bir savaşa şekli bulunan Derviş Paşa, Çıldır Ovasında yapılan savaşa destek amaçlı gönderilir. Hızla düşmanı geri püskürtürken yara alan Paşa kendini kurtaran Cezmi'ye büyük bir sevgi besler ve onu ödüllere boğar.

Özdemiroğlu Osman Paşa Başarıları ile nam salan komutan iyi bir asker olmasının yanında Dağıstan Beylerbeyi olması ile tanınır. İran birlikleri ile seferde yardıma ihtiyaç duyan Derviş Paşa'ya gönderilen Osman Paşa gücü, kuvveti ve bilgisi ile tam destek sağlayarak İran'ı geri püskürtmeyi başarır. Kınık Savaşından alınan esirlerin kaçma teşebbüslerinden sonra idamlarını isteyen Paşa, Cezmi'nin İran'lı esirleri koruması ve öldürülmesinin kendilerine yakışmadığını söylemesi üzerine ona hak verir ve merhametini gösterir. Çıldır Savaşı, Kınık Savaşı başarıları yanında Gürcistan ve Şirvan topraklarının da Türk topraklarına katılmasına vesile olan Özdemiroğlu'na vezirlik makamı verilir ve Şirvan Askeri Valiliği'ne görevlendirilir. Ve Şirvan'ın geleceği için Şemhal ile akrabalık kurmasının faydalı olacağını düşünerek Şemhal'in kardeşi Tocalâvık'in güzel kızı Rabia Mihridil ile evlenir.

Şah Tahmasp Perihan, İsmail ve Muhammed Hüdabende'nin babaları olan Şah, 16. yy da İran'ı yönetir. Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman'ın korkunç kılıçlarının dehşetinden korkan şah, devletine bir başkent bile bulamaz. Fakat kendisi de yeterince zalim biri olduğu için kendine yetecek kadar toprak elde eder.

Şah II. İsmail Babasının ölümünden sonra Perihan tarafından tahta geçmesi uygun kişi görülen ve kötü karakteri ile babasına benzerliği ile dikkat çeken İsmail, yapmacık ve yalancı olması ile pek çok insanın güvenini elde eder. Fakat tahta çıkınca gerçeklerin ortaya çıkar, sevmediği her insanın gözüne mil çektiren veya ölüm emri veren Şah İsmail odasında ölü bulunur.

Şah Muhammed Hüdabende Begüm Şehriyar'ın kocası olan Şah, şah İsmail döneminde gözlerine mil çektirmiş kör bir padişahdır. Körlüğü yüzünden hayata küsen Şah, tüm yönetim işlerini karısına bırakmış, pasif bir konuma geçerek Şehriyar ne derse ona uymaktadır. Kız kardeşi Perihan hakkında çıkan iddialara inanmaz ve bekleme tercih eder. Muhafızlar ve vezirler tarafından da saflığına acınan, iyi biridir.

Hamza Mirza Şah Muhammed Hüdabende ile Şehriyar'ın oğlu olan Hamza Mirza, babası gibi devlet yönetimi ile ilgisi olmayan annesine inanan fakat savaşmayı seven, cesur bir gençtir.

Vezir Mirza Süleyman Oldukça zeki olan Vezir, devlet yönetiminde daha fazla söz sahibi olmak isteyen kurnaz biridir. Perihan'ın Adil Giray ile olan planlarını öğrendiği Şehriyar ile yaptıkları görüşmede onun yandaşı gibi görünerek aslında üçüne birden puslu kurar. Hepsinin devletin akıbetini karaladığını ve ahlaksızlaştırdığına inanan vezir Mirza, hepsinin öldürülmesi için Rüstem Han ile işbirliğine girerler. Planlanan gecede üçü birden öldürülerek hedef gerçekleşir.

Cafer Adil Giray'ın saraydaki koruyucu muhafızlarından biri olan Cafer, para hırsı ile işine yarayabilecek bilgileri keşfetmeye başlar. Bu bilgileri Şehriyara altın karşılığı söyleyerek muhbirlik eder. Uyanık ve paragöz biri olan Cafer, Şehriyar'ın dediklerini harfiyen uygular.

Cezmi (Uyumlu)

Karakter İstanbul'da bir sipahinin oğlu olarak doğan Cezmi, iki yaşında annesini kaybetmesi ile anne sevgisini babasından temin etmeye başlar. Babasından aldığı anne sevgisinden farklı bir sevgi, güven ile büyüyen karakter bu sayede hayata karşı cesur olmayı ve azimli olmayı keşfeder. Kendisini bir asker ocağında gibi eğiten babası ve amcası sayesinde yetenekli bir şekilde büyüyen Cezmi, yirmili yaşlarında babasını da kaybettikten sonra savaşlarda kendini gösterip bir şekilde saraya girebileceğine inanır. Kendini Paşalara gösterdikten sonra yeteneği keşfedilen güvenilir ve gözü kara Cezmi, Adil Giray'ın savaştan sonra tutsak edildiği İran'dan kurtarılmasında rol oynar. Yaşadığı hiçbir şeyde önceliği kendi değil devletin akıbeti olur, bu konuda oldukça vatansever biri olduğu açıktır.

Aktiviteler Cezmi annesiz büyüdüğü için hayatta ihtiyacı olacak çoğu şeyi babası ve amcasından öğrenmiş biridir. Amcasından askerliği babasından atları ve edebiyatı öğrenen Cezmi şiir yazıp okumayı sever. En huysuz atı bile en iyi şekilde yönetebilen Cezmi, cirit oynakta da ustadır. Seferlere ve savaşlara katılarak paşalara destek olur. Dönmek zorunda oldukları İran'dan tekkeye gidip derviş kıyafeti alarak kurtulur.

ÖRNEK ANILAR

İddialı Saray erkanının izlemeye geldiği en iyi at binicilerin oynadığı cirit oyununu izlemeye gelen Cezmi, izlediklerini beğenmez ve kendisinin daha iyi olduğunu iddia eder: "Hiç öyle söz olur mu? Ben tımara sahip olan bir sipahiyim. Altıma uyuz bir at versinler, bunların hepsiyle uğraşırım."

Ukala Kendi yeteneklerinin ve ne istediğinin tam olarak farkında olan Cezmi, cirit oyununda gösterdiği başarıdan ötürü beğeni alıp bir yerlere getirilecek olmasını devletin acizliği olarak değerlendirir: "Eğer geçen yaptığımız cirit oyunu benim için yükselme vasıtası olacaksa, hem bana hem de devletin haline acırım. Marifetim nedir ki, devlette yükselmemi gerektirsin? Bir kılıç tımarım var, o lütfun hakkını ne zaman ödedim ki, başka bir devlet makamını arzulayayım? Bana göre, hak etmeden bir yere gelmek, haklı gerekçeden bin kat daha kötüdür."

Bilge Cezmi, aileden aldığı askeri ve edebi bilgi sayesinde her şeyi bilen ve kendisi de çok güzel şiir söyleyebilen yetenekli biri durumuna gelir. Dahası usta şairleri bile yorumlayacak ve onları eleştirebilecek düzeyde bilgedir: "O mısraları beğenmezsem ne olacak yani? Şiirden biraz olsun anlansanız siz de beğenmezsiniz. Bakî'nin ve Nevi'nin her sözü mutlaka güzel olmak mecburiyetinde değil ya...!"

Cesur Henüz genç yaşına ve savaşta bulunmamış olmasına rağmen Cezmi de ülkesi ile İran seferine katılarak vatani görevini yerine getirmek ister: "Ferhat ağa ve Nevi ye "Efendim! Sılaya, hacca hiç değil... Harbe... Yani İran'a."

Vatansever Devletini tüm dünyada ses getiren padişahları Kanuni, Selim gibi islam sınırlarının ulaşacağı her yere kadar muharebelerde destek olmayı ve bu uğurda kendini feda etmeyi bir borç bilir: "Paşam, Osmanlı kurulduğundan bu yana atalarımıza, babama ve bana verilen paraların karşılığını kalemle ödeyemeyeceğim. Çünkü kırmızısı kokuyor. Siyah ise gözüme bir Arap köle kadar çirkin görünüyor. Devlete olan bu borcumu düşmanlarımızın kaniyla ödemek istiyorum."

Kültürlü Kendisini savaşa göndermek istemeyen saray erkanı Ferhat ağa ve Nevi ile kelime yarışına girdiğinde kalem tutan el kılıç tutmaz diyen iki adama tanıdığı tüm şair ruhlu savaşçıları anlatır: "Peki Emevileri deviren Horasanlı Müslim, Arap cengâverlerinden Ebu Tamam ve Ebu Firas'a ne dersiniz? "Yine mukayese etmeye başladın. Onların hepsi bir toplumun lideri idiler, en büyük özellikleri de kahramanlığı..."

Azimli İran ile girilen savaşı uzaktan izlemesi istenen Cezmi, bir süre sonra savaşı yöneten paşanın atından düşüp yaralanması üzerine yenilgi diye bir ihtimali düşünmeden arkasından diğerlerini toplayarak yerde yatan paşayı korumaya hücum eder: "Paşamız yere düştü! Dinini, milletini, devletini seven arkamdan gelsin..!" diye bağıarak kılıcını ağzına, Ferhat Paşa'nın hediyesi olan atın dizginini de boynuna attı, düşmana doğru yöneldi ve hiç tereddüt etmeden Paşa'nın bulunduğu yöne hücum etti."

Gözü Kara Karşısına çıkan zorluklarla mücadele ederken bile görev uğruna başına gelebilecek en kötü ihtimali düşünmeden göze alan, çılgın, maceraperest biri olarak gözü kara bir şekilde olaylara atılır, hatta yaptığı bir şeyi müdafaa ederken dahi karşısındakinin rütbesine değil söylediği şeyin

doğruluğuna bakar: "Ölümü göze alıp da bir can kurtardığım için beni idam etmek, insanlığa ve mertliğe yakışırsa, ona da razıyım, ancak esir öldürmek elimden gelmez. Ben askerim, cellat değilim."

Güvenilir Kazandığı başarı ve yardımlarından dolayı Paşa'nın gözüne girmeyi başaran Cezmi, dürüstlüğü ve samimiyeti ile devlerine ve dinine olan düşkünlüğünü gösterdiği için emir subayı ve iyi bir danışman olarak Paşa'nın fikir adamı olmayı başarır : "Cezmi ise, savaş günlerinde Paşa'nın emir subayı, diğer vakitlerde ise fikir yardımcısı, eğlence dünyasında da kadeh ve sohbet arkadaşı olacak kadar güven ve sırdaşlığını kazanmıştı."

Sorumluluk Sahibi Adil Giray'ın ve kardeşinin tutsak edildiği İran sınırlarından onları kurtarmakla görevlendirilen Cezmi, görevi için elinden gelen özeni gösterir: "Lala Mustafa Paşa'nın kendisine verdiği bu zor görevi onurla kabul eden Cezmi, işin gizli tutulması, tedbirli davranılması, kendisinin hem Osman Paşa ile hem de Şemhal'le mutlaka görüşmesi ve İran'a güven içinde girebilmesi için, Şemhal'den Perihan'ın mektubuna cevap alması gerektiğini, bunun için de zaman gerektiğini söyledi."

Çılgın İlginç kişiliği ile dikkat çeken Cezmi hızlı karar alabilme gücüne eklenen çılgın düşünceleri Giray'ı kurtarmaya gittiğinde de gösterir. Giray ile bir şekilde konuşması gereken karakter odaya kimse fark etmeden girmeyi başarır: "Kapılarda yarma gibi nöbetçiler olunca, pencereden değil, bacadan bile girilir."

Üzgün Kurtarmaya gittiği ve görevini tamamlamak üzere bulunduğu İran'da başarılı olamayan Cezmi, kendisini yaralı bir şekilde bölgeden kurtaran Abbas'a duyduğu üzüntüyü ölmek istediğini belirterek dile getirir. Şehit olmak istediğini ve çok utandığını dile getirir: "Adil Giray ve Perihan da şehit düştükten sonra ben neden yaşayayım ki? Beni neden ölmeye bırakmadın? Niçin kurtardın?"

Adil Giray (Uyumlu)

Karakter Çok genç ve yakışıklı olmasının yanında duygusal bir karaktere sahip olması ile dikkat çeken Adil Giray, emrindeki askerleri ile Osman Paşa'nın girdiği savaştan başarılı çıkmasını sağlar. Mehmet Giray'ın kardeşi olan Adil Giray, bu savaş döneminde Cezmi ile tanışır ve ikisi de sıkı dost olurlar. Kırım Tatarları ordusunun başkomutanı olan Âdil Giray İran muharebesinde ne kadar çaba gösterdi ise esir düşmekten kurtulamaz. Adil Giray kardeşi Gazi Giray ile İran ordusu tarafından tutsak edildiğinde kendisi kalbi duygularına yenik düşerek onu teftiş etmesi için görevlendirilen Şah'ın kız kardeşi Perihan'a âşık olur, iradesini kaybeder ve hayatı, öncelikleri değişmeye başlar. Bu dönemde yine kendisine delice âşık olan şah karısı Şehriyar'ı her ne kadar görmezden gelmeye çalışsa da bunu başaramaz. Dürüstlüğü ile hem kazanan hem de kaybeden Adil Giray, kalbi temiz, dinine bağlı, kültürlü ve vazifelerine düşkün bir karakterdir. Tutsak bulunduğu sarayda şahın kız kardeşi ile arasında çıkan mahrem dedikodular nedeni ile Rüstem Han'ın muhafızları tarafından Perihan ile birlikte öldürülür.

Aktiviteler Sanatçı ruhlu biri olarak dünyaya gelen Adil Giray, pek çok kitabı okumuş, kültürlü biridir. Savaşlara katılır, at biner, binlerce kişilik Tatar askerlerini yönetir. Tutsak edildiği dönem Perihan ile sohbet eder, onunla aralarında uzun süre mektuplaşma olur. Söylemek istediklerini çoğu zaman beyitler halinde yazan Giray, Osmanlı savaşlarına Kırım Hanlığı olarak pek çok askeri destekte bulunur. Sünniliği ve dini her fırsatta dilinde dolandırır.

ÖRNEK ANILAR

Bilgili Daha dünyaya gelirken farklı bir karakteri olduğu belli olan Adil Giray, kardeşlerinden farklı olarak hemen her konuda bilgi sahibi olmasının yanı sıra okuduklarını da hemen anlaması ile öne çıkar: "Okuduğu kitapları, daha dünyaya gelmeden önce okumuş ve bitirmiş gibi hemencecik anlıyordu. O kadar kabiliyetliydi ki, yirmi yaşına geldiğinde bilgin bir kişi olarak kabul görmeye başlandı."

İtaatli Bağlı bulunduğu Osmanlı hanedanlığına karşı sadık ve sorumluluk bilinci yüksek bir şekilde hareket eden Adil Giray, İstanbul (Padişah) emirlerini uygulama konusunda başarılı olmaya gayret eder: "Adil Giray doğuştan şair olduğu kadar da asker yaradılışıydı. Vicdani temiz, kültürü kuvvetli, dindar ve hamiyetli bir insandı. Halifelik merkezi olan İstanbul'u dayanak noktası bilir; bağlı bulunduğu Osmanlı İmparatorluğu'nun devamını kendi hayatından daha üstün tutardı."

Yardımsaver Osman Paşa'nın İran ile girdiği muharebede yara alması ve savaşı kaybetmek üzere olması üzerine Cezmi, Tatar Hanı Adil Giray'dan destek ister ve bu istek Giray tarafından derhal yerine getirilerek İran ordusu püskürtülür: "On beş dakika içinde de Tatarlar ortalığı toza dumana katacak

şekilde savaş meydanına girdiler ve ayaklarının tozu ile silaha sarıldılar. Adil Giray, askerlerinin geri kalan bölümünü de, atlı habercilerle emir göndererek hemen savaş alanına getirtmişti. Birbiri ardına onlar da yardıma geldi. Tatarların yetişmesiyle Türk ordusu hem sayıca, hem de manen daha da güçlü bir hal almıştı. Aradan bir saat geçer geçmez, karşılarındaki İran ordusu tamamen dağılmıştı.”

Kahraman Devletın akıbeti için savaşlarda hiç düşünmeden mutlaka yardıma koşan kahraman, cengaver Giray, gözü pek, kahramanca kararlar alarak ilerler: “Adil Giray, bu vaziyeti haber alınca elindeki kuvvetlerini hemen yanına toplayarak, kalbinden vurulmuş aslan gibi kardeşinin yardımına koştu. Adil Giray'ın bu hareketi, ordunun savaş düzenini tümenden değiştirmiş, cephenin sol tarafı artçı durumuna gelmişti.”

Azimli Adil Giray'ın kardeşi İranlılara esir düşüğünde Adil Giray onları ve diğerlerini kurtarabileceğini düşünür: “Kardeşinin İranlılara esir düştüğünü haber alan Adil Giray'ın öfkesine biraz da umutsuzluk karıştı. “En azından geri kalan askerlerimi ölümden ve esaretten kurtarayım.” diye düşündü.”

İradesiz Hem kalbi hem de fikri anlamda duyguları ile hareket eden karakter, Perihan'a duyduğu aşk ile ne yapacağını bilemez, karar alamaz bir hale düşer ve kendini aşkının kollarına bırakır. “Sözlerimin saçmalığından, düşünme gücümün ne kadar zayıfladığını anlarsın. Başka ne diyebilirim ki? Emirlerini bekliyorum...”

Dinine Bağlı Esir düşünce kendisi ile alay etmeye gelen İran komutanı Hamza Mirza'yı Osmanlı Devletine ve halifeliğin yönetim merkezi olan İstanbul'a bağlılığını, dinine sevgisini korkusuzca verdiği yanıtlarla alt eder: “Allah'a şükürler olsun ki, onun adaleti, biz torunlarını atalarımızın yaptıklarına mirasçı etmemiş, aksi halde bize Cengiz Han'dan gelecek miras hissesinin çoğu, onların şu dünyada döktükleri kanların günahı olurdu. Osmanlılar ise, dinimizin düşmanlarıyla savaşmaktadır. İslam'a yaptıkları hizmete hediye olarak, halifelik de onlara nail olmuştur. Yönettikleri bu İslam topraklarında adlarına hutbe okunuyor. Büyük bir şerefle derim ki, bizim için en büyük şeref, Osmanlı devletine hizmet etmektir.”

Yakışıklı Adil'i gören her kadın mutlaka ondan etkilenir. Önce evli olan Şehriyar sonra da esir olarak tutulduğu Şah'ın kardeşi Perihan kendisini görür görmez tutulur, güzel yüzü gözlerinin önünden gitmez: “Yıllardır kafasında canlandırdığı ve yaşattığı erkekten daha güzel bir yüzü, hayal edebildiğinden çok daha yüksek ruhu olan bir erkekle hayatında ilk defa karşılaşılıyordu ki o da Adil Giray'dı.”

Mütevazı Sanatla özellikle de şiirle büyük bir bağı olan Adil Giray, yazdığı şiirleri herkesin beğenmiş olmasına rağmen kendini yetersiz görür: “Benim gizli ne işim olacak? Yalnız kaldıkça can sıkıntısından bir şeyler karaladım. Adına şiir demeye dilim varmıyor...”

Zeki Esir düştüğü yerden kurtulup İran'da bulunan mevcut düzeni yıkacak eylemlerde bulunmak isteyen Adil Giray bu uğurda kendisine yakınlık gösteren şahın karısına gösterdiği yakınlıkla Osmanlı'ya hizmet etmeyi hedefler. Lakin zamanla Perihan ile aralarında başlayan aşk planları değiştirir. Zira Perihan ile Giray arasındaki aşkı öğrenen Şehriyar'ı yaptığı hain planlarından vazgeçirmek için onu sevdiğine ikna edip evlilik yapabileceklerine inandırmaya çalışır. Ki zaten evli olan Şehriyar bunun Sünnilikte nasıl mümkün olduğunu öğrenmek isteyince Adil Giray hemen örnekleri ile kendini aklamayı başarır: “Olabiliyormuş ki, Yavuz Sultan Selim zamanında, Çaldıran'da Şah I. İsmail'in kadınlarından Taçlı Hanımı Nişancı Cafer Çelebi ile evlendirdiler.”

Perihan (Uyumlu)

Karakter Safevi hanedanı Şah Tahmasp'ın kızı olan Perihan, Şehriyar'ın kocası şah Muhammed Hüdabende'nin de genç ve güzel kız kardeşidir. Gerektiğinde bir erkek kadar cesur ve kahraman olması öğretilen Perihan, erkek gibi kılıç kullanan, zeki bir kızdır. Bir esir olarak saraylarına getirilen Adil Giray ile müzarekete etmesi için görevlendirilen Şehriyar'ı takip etmesi istenen Perihan, Giray'a âşık olur. İki duygusal karakter birbirlerine karşı tüm samimiyetleri ve dürüstlükleri ile bağlanırlar. Güvenilir özellikleri ile dikkat çeken Perihan, tüm iyi niyeti ile Adil'i esaretten kurtarmak için planlar yapar. Her ne kadar Şehriyar'ın kendilerine hain planlar kurduğunu önden kestirse de ne kendi ölümüne ne de sevgilisinin ölümüne mani olamaz.

Aktiviteler Perihan sarayda söz sahibi eğitimli, bilgi sahibi bir kızdır. Çok iyi kılıç kullanır. Gençliği ve güzelliği ile pek çok erkeği etkilemiş olan Perihan, erkekler tarafından istense de kabul etmez.

ÖRNEK ANILAR

Güzel Güzelliği herkes tarafından fark edilen yirmili yaşlardaki kız babası Tahmasp öldükten sonra mateme ve tahta geçecek kişiyi belirlemek için saraya gelen dayısı Şemhal ile ilk karşılaşmalarında “melek” olarak görülür. Adil Giray da Perihan’ın peçesi düşüp yüzünü ilk gördüğünde vurulur: “Dünyayı bir mıknatıs gibi kendine çeken böyle bir güzelliğin etkisinden kendini kurtarabilecek bir adam zor bulunurdu.”

Zeki Perihan görüşüne başvurulana yönetimde söz sahibi, lider ve zeki bir kızdır. Bu özelliği ile kendisini çok iyi tanıyan dayısı tarafından çerkez soyu devamı olarak her ne kadar başa getirilmek istense de kadın olduğu için mümkün olmaz. Perihan’ın bilgisi dâhilinde Şah İsmail başa getirilir, kendini her şeyi yapmaya kadir gören İsmail, Perihan’ın gücünü fark edemez: “Çünkü zekâ bakımından kardeşinden epey üstün olduğunu biliyor ve Şah II. İsmail’in, oturduğu saltanat koltuğundan aldığı gücün değil kendisine, eteklerine bile ulaşamayacağını gayet iyi biliyordu.”

Uyanık Şehriyar’ın esir getirilen Adil Giray’a özel tasarladığı planları olduğunu ve çıkarları olduğunu düşünerek kadının kötü emellerinin hemen farkına varır. Bu nedenle de olay üzerine yorum yapmayıp, işi yakından takip etme kararı alır: “Sadece Perihan hiçbir şey konuşmadı. Fakat Şehriyar’ın bunda gizli bir amacı olduğunu hemen anlamıştı.”

Özgüvenli Kendine ve güzelliğine güvenen Perihan bu yaşına kadar tanıdığı erkekleri aptalca bulmakla beraber ilk defa Adil Giray’ı kendine yakışır bulur ve aşık olur. Bu aşk için onunla özel görüşmeler yaparsa onun da aynı ölçüde kendisini seveceğinden emindir: “Güzel Perihan, o güne kadar kafasında planladığı her işi devamlı başarıyla neticelendirmişti. Bunda da başarıya ulaşacağını biliyordu.”

Şüpheli Adil Giray ile aralarındaki ilişki kendi aralarında açığa çıkmış olsa da Perihan kendisini beğendiğini ve sevdiğini söyleyen şehzadeden emin olamaz, içinde hep bir şüphe, kuşku kalır: “İçindeki şüpheleri gidermek ve daha kesin bir sonuca ulaşabilmek için bundan sonraki buluşmayı beklemekten başka çare yoktu. Savcının idam talebiyle mahkemeye verdiği bir sanık gibi endişeler ve acılar içinde, sonraki buluşmayı beklemeye koyuldu...”

Cesur Bir erkek kadar iyi kılıç kullanabilen Perihan, kendi tarafında olan Ali Kuli Han ve muhafızları ile Adil Giray’a ulaşmak, onu korumak için öldürülmesi emredilmesine rağmen köşke doğru yol alır ve korumalara karşı içeri girmeyi başarır: “ Perihan, muhafızların arasında bir görünüp bir gözlerden kaybolarak köşkün merdivenine yetişti. Elindeki kılıcın sırtıyla vurarak önündeki kalabalığı yardı ve köşke atıldı.”

Umutlu Perihan’ın arkasındaki muhafızların çoğunun şehit edilmiş olmasına ve silah seslerinin odalarına kadar gelmesine rağmen kızgın kalabalığın elinden kurtulup mutlu olabileceklerine ihtimal verir: "Sevgilim, neden bu heriflere boş yere kendimizi öldürteceğiz! Dün akşam Cezmi'ye ismarladığımız ip merdiven gelmedi mi? Onu sarkıtarak şu pencereden aşağı inersek orada belki gecenin karanlığından faydalanarak kaçır, bir köşke saklanırsınız... Burada ölmektense şansımızı deneyelim... Belki kurtuluş çaresi buluruz..."

Şehriyar (Uyumsuz)

Karakter Tahmasp’ın gelini, İran şahı Mehmet Hüdabende’nin karısı olan Begüm Şehriyar, yaşlı fakat yaşından daha güzel görüldüğü için şahı etkilemeyi başarmış olan kurnaz bir kadındır. Hüdabende ve Hamza Mirza adında iki oğlu olan kadın planları uğruna oğullarını da kullanmayı ihmal etmez. Ülkenin yönetimine kocasından fazla söz sahibi olan Şehriyar, kocasını dahi yönetir konumdadır. Bencil, kıskanç, kindar ve ahlaksız bir kadın olan kadın kötü bir kişiliğin temsilcisidir. Esir aldıkları Adil Giray’ı konuşturmakla görevli olan Şehriyar, görür görmez âşık olduğu Kırım Hanı Giray’a beslediği derin şehvet duygusu ile onu çok seven kocasını aldatma planları yapar. Giray’ın Perihan ile olan gönül meselesini öğrenince çılgına dönen Şehriyar, vezir Mirza Süleyman ile işbirlikçi olur, ona ve muhafızlarına ikisini de öldürtmek istediğini belirtir. Tüm hain planlarına ve kötü düşüncelerine rağmen öldürülmekten kurtulamaz.

Aktiviteler Kocasını devlet işlerinde yönetir. Şehriyar kötülük planlamaktan normal yaşantısına vakit kalmayan bir kadın olarak Cafer adlı muhafızı kendine muhbir tutarak kese kese altınlar verir. Her fırsatta Adil Giray’ın odasına giderek onunla konuşmak ister. Adil Giray ile aralarında mektuplaşma geçer.

ÖRNEK ANILAR

Hırslı Güzelliği ile İran şahını elde etmiş olmasına rağmen gözü doymak bilmeyen Şehriyar amaçları doğrultusunda attığı her adımı mubah sayar: “Çaresiz kaldığında yılan gibi yerlerde sürünür; ancak eline fırsat geçtiğinde insanı sokmak için fırsat kollardı. Amaçlarına ulaşmak için, kendini saklayan dolambaçlı yollara sapardı. Kısaca beklenmeyen bir anda felaket getiren bir rüzgâr gibi esirdi.”

Şehvet Düşkünü Şehriyar iki çocuğu olmasına rağmen kocasıyla yeteri kadar birlikte olamadığından dert yanması dışında oğlu yaşındaki Adil Giray’a karşı hissettiği cinsel dürtüyü yaşamak için her türlü kötülüğü ve rezaleti göze alır: “Onun güçlü kolları arasında yaşayacağı aşk ve zevk dakikalarını, İran devletinin bütün dünyaya hâkim olmasından daha üstün ve daha önemli sayıyordu.”

Kurnaz Kocasını yönettiği kadar orduyu ele geçirme fikrinde olan, İran’a hakim olma düşüncesi bulunan Şehriyar, kocası ve oğlu ile savaşa gider: “Hamza Mirza’nın annesi Şehriyar Hanım da, görünüşte oğlundan ayrılmak istemiyor gibi davranıyordu ama aslında başkenti olduğu gibi orduyu da kendi idaresi altına alma düşüncesiyle, askere katıldı.” Üstelik savaşta Adil Giray’ı esir aldıktan sonra şaha onu koruyup kollamanın İran’a Osmanlı açısından büyük avantaj yaratacağına da ikna ederek aşık olduğu adamı koruma altına almayı başarır.

Kindar Sevdiği, aşık olduğu adamın kendisini kandırdığını ve aslında Perihan’a aşık olduğunu öğrenince çılgına dönen Şehriyar, tüm hırsı ile Adil Giray’a göz dağı verir: “Hanzadem! Beni tanımadınız mı? Ben, haşmetli İran şahının karısı Şehriyar’ım. Sizi bunca izzet ve ikbal içinde yaşatan da sadece benim! Başka hiç kimse değil... Buna rağmen Perihan’ı bana tercih etmişsiniz. Allah mübarek etsin. Fakat ikinizin de birer avuç kanı ile ellerimi kınalayacağım. Haberiniz olsun...”

İşbirlikçi Şehriyar arkasına aldığı sandığı vezir Mirza Süleyman ile derin bir pazarlık yaptıktan sonra ortaklaşa karar verirler: “Vezir ile kadın planladıkları cinayet planının tatbikinde bu şekilde anlaşdıktan sonra, Mirza Süleyman, Şehriyar’ın yanından ayrıldı.”

Acımasız Perihan ve Adil Giray’ın birbirini sevdiğinden emin olduktan sonra içinde yaşadığı kötü duyguları tamamen dışına çıkararak Şehriyar, tüm zalimliği ile ikisini de öldürtmek ister, vezir Mirza Süleyman ile yaptıkları görüşmede ikisi de öldürtmek istediğini dile getirir: “Bunları öldürmeden, Şah için de kurtuluş yoktur, devlet için de, senin için de, benim için de... Perihan her gece Adil’in odasında..! Muhafızlara emir ver. Hemen bu gece köşke saldırınlar, ikisinin de öbür dünyaya göndersinler.”